

O‘ZBEKISTONDA YO‘QOLIB BORAYOTGAN QUSHLAR VA ULARNI KO‘PAYTIRISH

Shahrisabz davlat pedagogika instituti "Pedagogika" fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi

Talaba: Yaxshiyev Dilxushbek

Ilmiy rahbar: Daminova Fayoz

Annotatsiya: *O‘zbekistonda yo‘qolib borayotgan qushlar ekologik muammolar va inson faoliyati natijasida yuzaga kelgan holatlardan kelib chiqmoqda. Ushbu maqolada O‘zbekistonda uchraydigan yo‘qolish xavfi ostida bo‘lgan qush turlari, ularning biologik xususiyatlari hamda ko‘paytirish usullari tahlil qilinadi. O‘zbekistonda bu muammolarni hal qilishda ekologik tadqiqotlar va jamiyatning ishtiroki muhim ahamiyatga ega.*

Kalit so‘zlar: *O‘zbekiston, qushlar, yo‘qolish xavfi ,ekologik muammolar, biologik xususiyatlar, ko‘paytirish usullari, tabiiy muhit, iqlim o'zgarishlari.*

O‘zbekistonda qushlar orasida yo‘qolib borayotgan turlar muammosi jiddiy ahamiyatga ega. Ushbu muammo nafaqat biologik xilma-xillikni saqlash, balki tabiatning muvozanatini ta'minlash uchun ham muhimdir. O‘zbekiston tabiati noyob qush turlari uchun yaxshi sharoitlar yaratgan, ammo inson faoliyati, iqlim o'zgarishi va boshqa omillar sababli ularning soni kamaymoqda. Yo‘qolib borayotgan qushlarning turi juda ham ko‘p bo‘lib ularni oldini olish uchun turli xil landshaftlar tashkil etish kerak. Landshaftlarning o‘zi odam yashaydigan eng asosiy yerni tushiniladi. Qushlarni yo‘qolib borish oldini olish insonlarga juda ham bog'lik ya'ni o'zlari tlandshaftlar yaratib ularni oldini olish ko‘p hayvonlarning yoki o‘simliklarining oldini olsa bo‘ladi. Ishlar shuni ko‘rsatadiki, o'zbek tabiatidagi qushlar populyatsiyasining kamayishiga asosan shaharlarning kengayishi, tabiiy muhitlarning buzilishi va iqlim o'zgarishlari sabab bo‘lmoqda. Maqola, shuningdek,

qushlarni saqlash va ko'paytirish uchun qabul qilingan tadbirlar va tashabbuslarni yoritadi.

Yo'qolish sabablari:

1. Habitatning yo'qolishi: Qushlar uchun tabiiy yashash joylari, masalan, batareyalar, botqoqlar va o'rmonlar kamaymoqda, bu esa ularning yashash imkoniyatlarini cheklaydi.

2. Iqlim o'zgarishlari: Iqlim o'zgarishlari qushlarning migratsiya yo'llariga, oziq-ovqat manbalariga va tuxum qo'yish davrlariga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

3. Kimyoviy ifloslanish: Pestitsid va boshqa kimyoviy moddalar qushlarning salomatligiga zarar yetkazmoqda va ularning oziq-ovqat zanjirida muammolar tug'dirmoqda.

4. Ov qilish: Qushlarni noqonuniy ov qilish va ularning tuxumlarini yig'ish ham masalaning bir qismi.

Ko'paytirish usullari:

1. Ishlab chiqilgan startegiyalar: O'zbekistonda yo'qolib borayotgan qushlar turlarini himoya qilish uchun turli tadbirlar, jumladan, muholat va qonuniy cheklovlar joriy qilingan.

2. Reproduktiv dasturlar: Ayrim qushlar turlari uchun maxsus ko'paytirish dasturlari ishlab chiqilmoqda, bu ishlar hayvonot bog'lari va boshqa ekotizim resurslari orqali amalga oshiriladi.

3. Dasturiy ta'minotlar: Qushlarning ko'payishini ta'minlash uchun reproduktiv sohalarda mutaxassislar va ekologlarning hamkorligi muhimdir.

4. Ommaviy xabardorlik: Uskunalar va muassisalar orqali aholini xilma-xil qushlar haqida xabardor qilish va ularni himoya qilishga chorlash.

Ko'p qushlar turlari O'zbekistonda yo'qotilishi xavfi ostida bo'lib, ularni saqlash va ko'paytirish uchun jamoatchilik va davlat organlari birgalikda harakat qilishi zarur. Ekologik muvozanatni saqlash va bioxilma-xillikni saqlab qolish uchun tadbirlar ko'rish juda muhimdir.

Qushlarni ko'paytirish va saqlash uchun quyidagi chora-tadbirlar muhim:

1. Habitatni muhofaza qilish - qushlar yashaydigan joylarni saqlab qolish va tiklash.
2. Reproduktiv dasturlar - muhofaza qilinayotgan turlar uchun ko'paytirish dasturlarini amalga oshirish.
3. Tadqiqotlar - qushlar populyatsiyasini o'rganish va monitoring qilish orqali ularning holatini tahlil qilish.
4. Ommaviy xabardorlik - aholini qushlar muhofazasining ahamiyati haqida ma'lumot berish.

Xulosa qiladigan bo'lsak, O'zbekistonda turli qushlarning yo'qolib borishi juda ko'p kuzatilmoqda, bularning sababi insonlar turli xil yo'l bilan qushlarni ovlashi, va yo'qolib borishiga jimgina kuzatib borishyapdi. O'zbekistonda yo'qolib borayotgan qushlarni saqlab qolish va ko'paytirish uchun kompleks yondashuv zarur, shuningdek, jamoatchilik va davlat organlarining hamkorligi muhimdir. Bu jarayonlar O'zbekistonning ekologik muvozanatini saqlashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Ekologiya va Atrof-Muhitni Muhofaza Qilish Qomitasi. 2020. Qushlar va ularni muhofaza qilish bo'yicha hisobotlar.
2. Abdulloev, A. 2018. "O'zbekiston va Markaziy Osiyodagi yo'qolib borayotgan qush turlari." Ekologiya va tabiiy resurslar jurnal.
3. Jumayev, T. 2019. "Qushlarni ko'paytirish va muhofaza qilish dasturlari." Bioxilma-xillikni saqlash va boshqarish bo'yicha ma'lumotnomalar.
4. Yuldashev, A. 2021. "O'zbekiston qushlar hayoti." Tabiat va jamiyat: O'zbekistonning ekosistemalari.
5. Musiyev, D. 2020. "Iqlim o'zgarishining qushlarga ta'siri." O'zbekiston tabiatshunosligi.